

Jane Austen (1775-1817). Una visió des de dues perspectives emparentades

Maria Barbal
Esriptora

Em demanava, fa uns quants dies, com era que rellegia amb fruïció les novel·les de Jane Austen si l'argument no tenia gens d'interès per a mi; a més, a mesura que avançava en la lectura, em recordava dels fets i del final de cada una. Justament, és el que em proposo explicar en tant que lectora.

En uns pocs mots, l'autora escriu sobre el món que coneix; ho fa amb un estil directe, precís, irònic i, per tant, cent per cent llegidor. Però fem una repassada de cada un dels aspectes de la seva narrativa.

Té una habilitat extraordinària per presentar els personatges imprescindibles i la qüestió clau a les primeres línies de l'obra. El tema és la maduració de la protagonista, les dificultats que haurà de vèncer i com, després de moltes petites injustícies, brillaran les seves virtuts i aconseguirà la felicitat.

Qui llegeix està de seguida de part del personatge més discret i sensible, d'aquell qui té més qualitats. Es prepara per gaudir de la forma com la protagonista anirà vençant els prejudicis de classe o els econòmics. Amb la ironia directa que l'autora gasta, la persona que llegeix les seves obres endevina que passarà així. Tan sols li falta saber quan i com passarà i aquestes incògnites l'esperonen a continuar llegint.

La protagonista és una jove, molt jove, Elisabeth, Catherine, Emma, Anne... Una noia ingènua, bonica i assenyada, que, d'entrada, no brilla tant com altres. No és gaire impulsiva; té un caràcter entre la fortitud i la tendresa. Podríem qualificar el seu comportament de poc apassionat; medita la complexitat de les relacions amb els altres i tot allò que, d'entrada, no comprèn o no sap com manejar. Sovint òrfena des de petita, amb germanes o amigues per sota dels seus valors. Sap sacrificar-se i renunciar al propi voler o desig a favor dels altres, que, en general, no s'ho mereixen. Generosa, doncs. El coprotagonista sol ser un clergue, un militar, un xic més gran que ella, dotat d'experiència i visió de futur, just i entenimentat (Henry, Knightley, Frederick...).

Jane Austen sap atreure els lectors amb la confrontació entre els personatges. D'una banda, els qui tenen seny, intel·ligència i sensibilitat; de l'altra, els secun-

daris vanitosos, que es creuen els triomfadors. Entre aquests segons, hi ha germanes o amigues de l'heroïna que ocupen, en les escenes inicials, els llocs preferents; però el lector o lectora sap que no els mereixen, i espera veure-les caure a les posicions segones o terceres com bitlles arrossegades per l'embranchida de la bola.

L'argument queda reduït a com s'aparellen les noies seguint les regles de la societat. Els títols, els diners i les possessions manen. El caràcter i la intel·ligència, en canvi, són els darrers factors que entren en joc. En el fons, les angúnies de les dificultats econòmiques i la riquesa són els dos extrems que tiben l'acció.

La societat aristòcrata i burgesa anglesa del final del segle XVIII i començament del XIX queda retratada minuciosament per la narrativa de l'autora. M'admira comprovar que poca feina que feien els seus personatges i com s'entretenien en festes i trobades, visites de cortesia entre veïns, balls i estades termals. Com a màxim, elles tocaven el piano i llegien; ells, administraven el patrimoni, caçaven o eren clergues. Les minyones, els cuiners i criats no formen part de l'obra de Jane Austen i a penes hi són esmentats.

En definitiva, qui llegeix les novel·les de l'autora anglesa és conscient de bon començament que en un plat de la balança hi ha un pes innoble i desitja, espera, que l'equilibri dels platets, a la fi, es produeixi. La solució justa arribarà amb la felicitat d'una parella i, alhora, la moral haurà guanyat la partida.

En tant que autora, m'impresiona, en primer lloc, la dona Jane Austen, situada en la seva època, escrivint en papers menuts i tapant-los quan algú entrava a la sala on s'estava. M'imagino les dificultats que devia comportar el repàs i les possibles correccions d'unes novel·les, amb força personatges i fets argumentals. I encara, les interrupcions que devia suportar la seva escriptura en el dia a dia d'una dona del seu temps, algú com ella, que viu en família, voltada de feines i de relacions de les quals no devia ser fàcil distanciar-se. També m'impresiona el poc reconeixement de la seva obra en vida.

Soc plenament conscient, doncs, de la gran capacitat de l'autora. De la seva intel·ligència, de la cultura literària que sustenta les seves obres, la visió irònica i crítica de la classe social a la qual pertanyia i que, d'alguna manera, acceptava. Sens dubte havia de tenir grans dots d'observació, seny abundant i domini de l'estructura d'una novel·la i de la llengua que la vehicula. També, a més dels personatges, descrivia amb detall els llocs, els ambients, les cases i les propietats rurals i les ciutats, com ara la ciutat termal de Bath. Les relacions amoroses i d'amistat li devien haver comportat un gran gruix d'experiència i llargues hores de meditació.

Sabia contraposar personatges amb traça i, també, la vida i els costums en llocs diferents. Ordia sorpreses i secrets que són la sal i pebre dels seus arguments. La saviesa narrativa de Jane Austen destaca en la confecció d'un mosaic amb peces petites, que, d'entrada, estan molt separades entre si. Sembla del tot impossible que es puguin ajuntar i que arribin a confegir una harmoniosa escena, constituïda per tot de figures, una harmonia en què cadascú, i també cada objecte, per fi, acaba ocupant el lloc que li pertoca.

L'estil és qui mana al llarg dels anys i continua essent clar, directe, irònic i equilibrat. Me la imagino escrivint amb un somriure contingut sobre l'atracció entre humans, sobre les seves qualitats i defectes, sobre el poder dels diners. En tots aquests aspectes encara és vigent.

El fet que al cap de dos-cents anys les novel·les de Jane Austen es continuen traduint i llegint i se'n fan pel·lícules d'èxit assegurat ho diu tot. Convinguem, doncs, que és una gran escriptora clàssica.